

نگاه فقه سنتی و حکومتی در مسئله آتش بس / «نفی سبیل» در آتش بس جاری نیست

صلح حدیبیه آتش بس ۱۰ ساله بود، نه صلح دائمی بنابراین در فقه امام شهید، آتش بس نه صرفاً یک جواز فقهی که «تدبیر راهبردی» به دست ولی فقیه است.

صلح حدیبیه آتش بس ۱۰ ساله بود، نه صلح دائمی بنابراین در فقه امام شهید، آتش بس نه صرفاً یک جواز فقهی که «تدبیر راهبردی» به دست ولی فقیه است.

به گزارش خبرنگار مهر، نشست هم اندیشی «مبانی فقهی آتش بس از منظر امام شهید» با حضور اساتید برجسته حوزه و دانشگاه در موسسه آموزش عالی امام رضا (ع) برگزار شد. در این جلسه، حجت الاسلام سید سجاد ایزدهی استاد تمام پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، حجت الاسلام ذبیح الله نعیمی عضو هیئت علمی دانشگاه امام خمینی و حجت الاسلام سعید صلح میرزایی عضو خیرگان رهبری به ترتیب به تبیین مبانی فقهی آتش بس از منظر امام شهید حضرت آیت الله خامنه ای پرداختند. دبیری این جلسه را حجت الاسلام عزیززی، معاون پژوهش موسسه، بر عهده داشت.

صلح حدیبیه در حقیقت آتش بس ده ساله بود

سید سجاد ایزدهی، با تأکید بر نگاه امام شهید، آتش بس را «نیاز ذاتی جنگ» دانست نه صلح. وی با ذکر مثال صلح حدیبیه گفت: آنچه در تاریخ با این نام شناخته می شود، در حقیقت یک آتش بس ده ساله بوده است، نه صلح دائمی. به گفته وی، قاعده «نفی سبیل» در آتش بس جاری نیست، زیرا آتش بس از جنگ خارج نمی شود و همچنان در فضای جنگی باقی می ماند.

این استاد پژوهشگاه، چندگونه آتش بس از منظر امام شهید شامل «قراردادی، ضمنی، یک طرفه، بدون قرار، سبک کردن آتش جنگ در جنگ های امروزی» را برشمرد و تأکید کرد: تشخیص زمان و مصلحت آتش بس بر عهده حاکم اسلامی است.

ایزدهی با اشاره به اینکه از نگاه امام شهید، متصدی آتش بس تنها ولی فقیه است، چهار استدلال ایشان را مطرح کرد: آتش بس از سنخ تدبیر عمومی جامعه است؛ هیچ کس دیگر عقلاً صلاحیت ندارد؛ واگذاری آن موجب هرج و مرج می شود؛ و در زمان غیبت، اطفای جنگ نیز مانند ایجاد آن، با ولی فقیه است.

وی در پایان با نقد دیدگاه برخی فقهای پیشین، به آسیب شناسی آتش بس در شرایط فعلی پرداخت و هشدار داد: آتش بس یک طرفه، آتش بس واقعی نیست و نباید به گونه ای باشد که موجب ذلت شود. مذاکره بر اساس متن پیروز، قاعده پذیرفته شده جهانی است.

رساله «معاهده» رهبر انقلاب را می توان «رساله مصلحت» نامید

دومین سخنران، حجت الاسلام دکتر ذبیح الله نعیمی، با اشاره به رساله «معاهده» حضرت آیت الله خامنه ای، این رساله را «رساله مصلحت» نامید و گفت: برخلاف فقه سنتی که فقها تنها اشاره وار به مصلحت می پرداختند، در این رساله مصلحت هم در مقام تطبیق احکام و هم در مقام استنباط دیده می شود.

نعیمی با تبیین سه عنصر فقه حکومتی از منظر امام شهید (ولایت امر، کلان اندیشی و مصلحت ضابطه مند)، حکم شرعی آتش بس را «جواز فی الجمله به شرط مصلحت» دانست و خاطرنشان کرد: اصل بر جهاد است و آتش بس استثناً محسوب می شود؛ مدت آن نیز تابع مصلحت است و ممکن است ماه ها یا سال ها به طول انجامد.

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی (ره) با استناد به دیدگاه امام شهید، سه دلیل برای اختصاص تصمیم گیری درباره آتش بس به ولی امر برشمرد: اهمیت راهبردی و امنیتی، جلوگیری از تعطیل جهاد و جلوگیری از هرج و مرج. وی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به فضای موجود گفت: مذاکره در سال های اخیر بار منفی پیدا کرده است، اما ذاتاً به معنای کوتاه آمدن نیست و سازشی که به ذلت بینجامد، حرام و مفسده آفرین است.

آتش بس «سکوت نظامی» است نه «عقب نشینی تاکتیکی»

سومین و آخرین سخنران این نشست، حجت الاسلام والمسلمین سعید صلح میرزایی، عضو مجلس خبرگان رهبری، با اشاره به دیدگاه امام شهید، آتش بس را «سکوت نظامی در میدان» تعریف کرد و آن را از عقب نشینی تاکتیکی که گاه در جنگ ها برای فریب و ضربه زدن به دشمن انجام می شود، تفکیک نمود. وی با تشبیه رهبر معظم انقلاب از عقب نشینی تاکتیکی به «یک پا عقب گذاشتن در کشتی» یاد کرد و افزود: در مقابل، آتش بس به معنای سکوت نظامی در میدان است.

عضو خبرگان رهبری با اشاره به نقد امام شهید بر دیدگاه برخی علما که قائل به جواز مطلق هدنه بودند، دو وضعیت را از یکدیگر تفکیک کرد: نخست، ضرورت آتش بس در جایی که ترک آن موجب ضرر عظیم بر امت اسلامی شود؛ دوم، حرمت آتش بس در آستانه پیروزی، مانند جنگ صفین.

صلح میرزایی با تأکید بر تحول ماهیت جنگ های امروزی به دلیل ظهور ابزارهایی مانند موشک و پهپاد، بازخوانی جدی احکام فقهی مرتبط با جنگ را اجتناب ناپذیر خواند. وی در پایان با اشاره به آیه شریفه «قَالَ خِفَتَ خِيَانَةَ قَائِدٍ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ» و تأکید بر وظیفه مردم در پشتیبانی از هیئت حاکمه، گفت: صرف خوف اندک، مجوز نقض پیمان آتش بس نیست، مگر اینکه قرائن آشکاری بر خیانت دشمن وجود داشته باشد.